

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. vasario 12 d.

Nr. 6 (1412)

Sveikiname mūsų Valstybės atkūrimo dienos progą!

Sveikindami Vasario 16-osios – Lietuvos valstybės atkūrimo dienos progą, tariame ačiū kiekvienam, kurie remia ir stiprina mūsų bendruomenę, kurie supranta vienybės svarbą. Mūsų ryžtas turėti nepriklausomą Lietuvą, laisvai kalbėti savo kalba buvo stipresnis už dešimtmečius trėmimų. Mūsų aktyvus dalyvavimas ir domėjimasis politiniu Lietuvos gyvenimu yra pavyzdys jaunajai kartai.

Mūsų bendruomenę visada vienijo bendras tikslas – stovėti Lietuvos interesų sargyboje, saugoti nuo vidaus negandų ir išorės grėsmių. Tad budėkime Lietuvos laisvės sargyboje vieningi ir susitelkę!

Sveikindami šios gražios šventės progą, nuoširdžiai linkime kiekvienam iš Jūsų geros sveikatos, tvirtos energijos, tęsiant darbus Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos veikloje. „Tremtinio“ skaitytojams – gražios Valstybės atkūrimo dienos šventės! Būkime vieningi, stiprūs ir orūs!

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas,
LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila,
LPKTS tarybos pirmininkas Edvardas Strončikas

Pašventęs gyvenimą Lietuvos laisvei ir nepriklausomybei

Gintautas TAMULAITIS

Vasario 23 d. minėsime vieno iš nepriklausomos Lietuvos valstybės kūrėjų, Vasario 16-osios Akto signataro Petro Klimo 130-ąsias gimimo metines. Surašyti Petro Klimo darbus neužtektų šio laikraščio. Jį galima apibūdinti kaip Lietuvos teisininką, istoriką, publicistą, redaktorių, diplomata, užsienio reikalų ministrą. Tai buvo žmogus, kuris visą savo gyvenimą kovojo už Lietuvos nepriklausomybę ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Už tai buvo baudžiamas ne tik gestapo, bet ir sovietų KGB bei ištremtas į Sibirą.

P. Klimas, kilęs iš Suvalkijos, augo stambaus ūkininko šeimoje. Jo gimtasis sodžius – Kušliškiai, Kalvarijos valsčiuje. Puikiai besimokydamas Marijampolės gimnazijoje, kurį laiką buvo iš jos pašalintas ir 1908 m. jam buvo iškelta politinė byla už leidžiamą slaptą mokinių laikraštėlį, tačiau Valstybės Dūmos atstovo Andriaus Bulotos dėka buvo išteisintas ir grąžintas į gimnaziją. 1910 m. ją baigė.

Vis tik gavo stipendiją teisės studijoms Maskvos universitete. 1914 m. baigė Maskvos universiteto Teisės fakultetą ir liko jame dirbti. Aktyviai bendradarbiavo libera-

liame „Aušrinės“ laikraštyje, pasirašinėdamas straipsnius Vabalėlio slapyvardžiu.

1915 m. atvyko į Vilnių. Pirmojo pasaulinio karo metais tapo Lietuvių draugijos nukentėjusiems nuo karo šelpti centro komiteto nariu. Rusams pasitraukus liko Vilniuje. 1916 m. lapkričio mėnesį vokiečių suimtas tėviškėje, kaltintas kurstymu rengti ginkluotą sukilimą.

(keliamą į 2 psl.)

Petras Klimas, Vasario 16-osios Akto signataras

Gojaus šilo paslaptys

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Dviejose Gojaus šilelio (netoli Kruonio, Kaišiadorių rajone) vietose partizaninio karo metu buvo užkasami niekintų Kruonio aikštėje kovotojų kūnai iš Didžiosios Kovos apygardos (DKA): Alfonso Aliukevičiaus-Saulės, Antano Praškevičiaus-Narsuolio, Antano Galinio-Juodosios Kaukės, Antano Matiko-Skroblo, Romualdo Randžio-Meškos ir Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės V. Marčiulionio-Viesulo būrių. Pagal archyvuose turimus dokumentus, istorikų tyrimus ir liudytojų parodymus, čia užkasti 35 partizanų kūnai. Masinė kapavietė, įtraukta į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, gražiai prižiūrima ir žinoma visoje Lietuvoje.

Partizanų kapas Gojaus šile. Giedrės Steikauskaitės nuotr.

Ši kiek atoki vietovė partizaniniame kare priklausė DKA, ji ribojosi su anapus Nemuno ir Jiezno valsčiuje buvusia Tauro apygarda Prienų rajone. Todėl užnemunės apygardos partizanai Kruonyje, Darsūniškyje, Anglininkuose jautėsi kaip namuose.

Jau 1944 m. pabaigoje Kruonyje prie NKVD buvo suburtas „istrebitelių“ būrys, kurio branduolį sudarė Jonavos ir vietiniai rusai. Žmonės jų „žygius“ įvardydavo kaip žiaurius plėšikavimus, asmeninių sąskaitų suvedinėjimus. Greitai tų plėšikų siautėjimas visiems taip įgriso, jog buvo nutarta juos likviduoti. Tada partizanams vadovavo Petras Berūkštis iš Apsuonos kaimo.

Atėjo 1945 m. žiema, o kartu su ja ir sunkios miškuose įsikūrusiems vyrams dienos. Partizanai išsiskirstė. Vieni išsiraušė žemines, mažesnioji dalis gyveno pusiau legaliai. Žinoma, jiems sunku buvo maskuotis.

(keliamą į 8 psl.)

Dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro veiklos tęstinumo

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pareiškimas LR Seimo Pirmininkei V. Čmilytei-Nielsen, LR Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkui L. Kasčiūnui.

Pastarosiomis savaitėmis pastebimai suaktyvėjo tarpžinybinės valstybės institucijos – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (toliau tekste LGGRTC) ir jo naujos vadovybės tendencingas puolimas.

Asociacija – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (toliau tekste – LPKTS), gausiausia nukentėjusių nuo sovietinės okupacijos asmenis ir jų palikuonis vienijanti organizacija, šiuo metu turinti apie 30 tūkstančių narių, nuo pat LGGRTC

ištakų glaudžiai bendradarbiauja su Centru iki šiol.

Prašome Jūsų, kaip aukščiausios Lietuvos parlamentinės valdžios, kuri 2020 metais LGGRTC Generalinio direktoriaus pareigoms vykdyti naujai kadencijai paskyrė prof. Adą Jakubauską, nutraukti nepagrįstą kišimąsi iš šalies į LGGRTC organizavimo veiklą, kurios parlamentinei kontrolei vykdyti priskirti du LR Seimo komitetai – Nacionalinio saugumo ir gynybos ir Žmogaus teisių, ir užtikrin-

ti šios institucijos veiklos tęstinumą.

Mūsų asociacijai – LPKTS svarbu, kad LGGRTC ir toliau sėkmingai tirtų Lietuvos gyventojų genocidą, nusikaltimus abiejų okupantų – sovietinių ir nacistinių, ginkluotą ir neginkluotą pasipriešinimą, laisvės kovų ir aukų atminimo įamžinimą.

Su naujai paskirtu LGGRTC vadovu prof. A. Jakubausku ir Centro atstovais jau nuo 2020 m. liepos mėn. LPKTS vadovybei teko tartis ir spręsti konkrečias problemas atei-

čiai – ir dėl muziejų veiklos, ir dėl istorinių paminklų, ir dėl LGGRTC uždavinių ateičiai.

Nors praėjo sąlyginai ne daug laiko pasikeitus LGGRTC vadovui, tačiau pastebėjome jo pastangas aktyvinti Centro veiklą, viešinti tai per informacijos priemones, todėl Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga teigiamai vertina LGGRTC Generalinio direktoriaus dr. A. Jakubausko darbą ir prieštarauja ketinantiems jį pašalinti iš pradėtų vykdyti pareigų.

Vladas SUNGAILA,
LPKTS valdybos pirmininkas

Pašventęs gyvenimą Lietuvos laisvei ir nepriklausomybei

(atkelta iš 1 psl.)

Taip pat kaltintas ir proklamacijų dėl Lietuvos nepriklausomybės platinimu ir tris mėnesius kalintas. Ištrūkęs vėl pasinėrė į politinę veiklą.

1917 m. rugsėjo 18–22 d. vykusioje Lietuvių konferencijoje išrinktas į Lietuvos Tarybą, tapo jos sekretoriumi, vėliau generaliniu sekretoriumi. Buvo „Lietuvos aido“ pirmasis redaktorius. Redagavo 1917 m. gruodžio 11 d. ir 1918 m. vasario 16 d. pareiškimus, parodė diplomatinis sugebėjimus taikydamas 1918 m. vasario 16 d. išvakarėse suskilusią Lietuvos Tarybą. 1918 m. gruodžio mėn. su Augustino Voldevaro vadovaujama Lietuvos delegacija dalyvavo Paryžiaus taikos konferencijoje vykusiose derybose.

Nuo 1919 m. gyveno Kaune, pradėjo dirbti Užsienio reikalų ministerijoje, Užsienio reikalų ministerijos viceministru, ministru.

1920 m. dalyvavo taikos derybose su sovietų Rusija. 1922 m. kovo mėn. buvo Lietuvos delegacijos Genujos konferencijoje narys, rengė dokumentus dėl rytinės Lietuvos sienos, gynė Lietuvos teises į Klaipėdos kraštą. 1920–1923 m. Aukštuosiuose kursuose skaitė Lietuvos istorijos kursą. 1923 m. rugsėjo 15 d. P. Klimas buvo paskirtas Lietuvos nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Italijoje, o 1925 m. gegužės 20 d. – Prancūzijoje. Taip pat buvo akredituotas Ispanijoje, Belgijoje, Liuksemburge bei Portugalijoje. Atstovaudamas Lietuvai Prancūzijoje, P. Klimas daug dėmesio skyrė lenkų ir lietuvių konflikto esmės aiškinimui, prekybos tarp Lietuvos ir Prancūzijos plėtojimui, kultūriniam bendradarbiavimui.

Už nuopelnus Lietuvos valstybei P. Klimas buvo apdovanotas: Vytauto Didžiojo 2 laipsnio (1934 m.), Gedimino 2 ir 1 laipsnio (1928 ir 1938 m.) ordinais. 1939 m. spalio mėn. P. Klimas dalyvavo Lietuvos, Latvijos ir Estijos pasiuntinių posėdžiuose Paryžiuje dėl SSRS politikos siekių Pabaltijo valstybėse, o lapkričio mėn. su K. B. Balučiu ir S. Lozoraičiu parengė slaptą memorandumą užsienio reikalų ministru J. Urbšiu, kuriame svarstė Lietuvos vyriausybės pasitraukimo į užsienį galimybes.

Diplomatą giliai sukrėtė pranešimai apie 1940 m. birželio 14 d. ultimatumą ir birželio 15 d. Raudonosios armijos įvedimą į Lietuvą. Vokiečių kariuomenei artėjant prie Paryžiaus P. Klimas pasitraukė į Bordo, o vėliau į Viši. Skaudžiai išgyvendamas Lietuvos valstybingumo neektį, P. Klimas 1940 m. rugpjūčio 4 d. įteikė Prancūzijos užsienio rei-

Žalgirio parke signatarų atminimui buvo pasodinti ažuoliukai

kalų ministru notą, kurioje prašė nepripažinti Lietuvos okupacijos.

1941 m. pavasarį Klimų šeima apsigyveno Grase, Pietų Prancūzijoje. 1943 m. rugsėjo 18 d. gestapas suėmė P. Klimą. Buvo 9 mėnesius kalinamas Prancūzijos, Belgijos, Vokietijos ir Lenkijos kalėjimuose, vežiamas vagonuose ir marinamas bado. 1944 m. kovo 19 d., išsekintas bado, atvežtas į Kauno kalėjimą ir paleistas.

Kaune apsigyveno Vaižganto gatvėje, savo svainės Barbaros Mėginaitės-Lesauskienės namuose.

Artėjant Raudonajai armijai, liko Lietuvoje. Aštuonis mėnesius dirbo prof. Tado Ivanausko ūkyje, kur 1945 m. rugsėjo 19 d. suimtas NKVD. Jam iškelta byla už memorandumo (jį buvo numatyta persiųsti į Vakarų) prancūzų kalba rengimą, kuriame keliama Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo mintis. Taip pat buvo kaltinamas už rašytą protestą Prancūzijos vyriausybei dėl SSRS

1940 m. akcijos Lietuvoje, už ryšių su Viši vyriausybe palaikymą ir dalyvavimą Lietuvos pasiuntinių konferencijoje Romoje.

SSRS vidaus reikalų liaudies komisariato (NKVD) kariuomenės Karo tribunolo 1946 m. kovo 30 d. nuosprendžiu P. Klimas, pagal RTFSR BK 58-2 ir 58-10 str. nuteistas 10 metų laisvės atėmimu, bausmę at-

asmenų baudžiamoji byla bei P. Klimo operatyvinio stebėjimo byla.

Petras Klimas visą gyvenimą domėjosi Lietuvos istorijos klausimais, parašė ir parengė spaudai nemažai darbų. Daug dėmesio skyrė naujausios Lietuvos istorijos tyrinėjimams, kaupė medžiagą ir apie krašto priešistorę, valstybingumo ir Rusijos valdymo laikotarpius. Remiantis P. Klimo tyrinėjimais apie lietuvių daugumos gyvenamą teritoriją, tapo galimas Lietuvos valstybės etnografinių sienų nustatymas.

Be anksčiau išleistų knygų, labai vertingos tapo Sąjūdžio laikais, 1990–1991 metais, išleistos knygos „Iš mano atsiminimų“ ir „Lietuvos diplomatinėje tarnyboje 1919–1940“. Šių knygų rankraščiai su dideliu įdomumu buvo skaitomi Lietuvos žmonių.

1922 m. dail. Adomas Varnas nupiešė pašto ženklą su P. Klimo portretu. 1999 m. vasario 16 d. serijoje „Lietuvos Nepriklausomybės diena“ išleistas jam skirtas pašto ženklas.

1993 m. Aleksoto Birutės mikrorajone jo vardu pavadinta gatvė. 1998 m. balandžio 24 d. prie namo Žaliakalnyje, Vaižganto g. 26, atidengta memorialinė lenta: „Šiame name 1955–1969 m. gyveno Nepriklausomybės Akto signataras, diplomatas, istorikas Petras Klimas. Kalintas nacių ir bolševikų lageriuose“.

2018 m. Žalgirio pergalės parke klubo pirmininko Gintauto Tamulaičio ir prof. Aleksandro Vitkaus iniciatyva Lietuvos kultūros tarybai buvo pateiktas projektas apie Signatarų įamžinimą Žalgirio pergalės parke. 2018 m. rugsėjo 8 d. Žalgirio pergalės parke buvo įamžinti 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų atminimas, pasodinant kiekvienam po ažuoliuką ir suformuojant alėją visiems 20 signatarų. Kiekvieną signataro atminimui skirtą ažuoliuką sodino jų giminės atstovai. Petriui Klimui ažuoliuką pasodino signataro brolio anūkas, giminės atstovas, Vasario 16-osios klubo pirmininkas Remigijus Gulbinas.

Petras Klimas visada liks Lietuvos istorijoje kaip kovotojas – visą gyvenimą pašventęs Lietuvos laisvei ir Nepriklausomybei.

1969 m. Lietuvos ypatingajame archyve saugomos P. Klimo ir kitų

„Korona“ – ne vienintelė problema

Gintaras MARKEVIČIUS

Vaikas su degtukais pavojingas pirmiausia pats sau, bet už tai vaiko kaltinti negali – jis juk nesupranta grėsmės, kuri slepiasi po jam smagiu žaidimu. Ši sena kaip degtukai tiesa ne kartą buvo patvirtinta tragiškų įvykių. Deja, šiandieniniame pandemijos kontekste matome, kad net suaugę žmonės linkę elgtis ne ką protingiau už vaiką su degtukais.

Jei kas žiūrėjote LRT forumą, turėjote atkreipti dėmesį į Seimo nario Eugenijaus Gentvilo žodžius apie kylančią grėsmę: „Konflikto ir protesto bendruomenės formuojasi: daug židinių. Vieni kaip antivakseriai, kiti kaip antikaukininkai, tretį prieš verslo sąlygų suvaržymą, ketvirtį prieš laisvių apribojimą apskritai ir taip toliau. Ir tai yra sprogstamasis mišinys, kurį turi pagauti politikai ir psichologai. Kažką reikia greitai keisti: labai gera komunikacija su visuomene, nes priešingu atveju atsirastų tokių sproginėjančių židinių, kurių paskui nebesuvaldytų. Tada nusiplėš kaukes ir eis daužyti langus. (...) Aš manau, kad bręsta socialinė krizė, kuri dar yra paskatinta rinkimų rezultatų. Natūralu, kad daug kas nusivylė, nes pasikeitė valdžia – iš karto reikia protestuoti...“

Šiais žodžiais E. Gentvilas iš esmės nusakė politinę situaciją Lietuvoje: kol Ingridos Šimonytės vyriausybė grumiasi su „koronos“ pandemija, buriamos ir kurtos įvairios grupuotės, nukreiptos prieš dabartinę Lietuvos valdžią. Tiesą sakant, situacija primena prieškarį Lietuvą, kai Sovietų sąjungos šnipų vadovaujamas komunistinis gaivalas kurstė socialinę nelygybę nepatenkintus visuomenės sluoksnius; skirtumas tik tas, kad anais laikais Lietuvos piliečiai buvo sąmoningesni, o to šnipų vadovaujamo gaivalo vadai neturėjo jokios oficialios, teisėtos valdžios.

Šiandien – pasižiūrėkime, ką kalba Kremliaus projektu vadinamas Ramūnas Karbauskis ir jo parankiniai, ir bus aišku, kam naudinga jo veikla. Jau nekalbant apie moralinę šio reikalo pusę: žmogus, atsakingas už nevaldomą pandemijos protrūkį, kurio susirgimų ir mirčių mastai pavertė Lietuvą liūdna Europos lydere, veidmainiškai moralizuoja I. Šimonytės vyriausybę, neva, ji kažką blogai daro! Nors akivaizdu, kad situacija net

nepalyginamai geresnė nei ta, kurią paliko R. Karbauskio valdančioji dauguma.

Bręstančio konflikto apraiškas jau matėme – tai kirpyklų atstovų protesto akcija Vilniuje, kur buvo uždegta žvakučių ir padėta vainikų neva laidojamam verslui. Atrodytų, svarbiausia, pelningiausia ir šiuo metu būtiniusia verslo sritis yra... grožio salonų veikla! Nesileidžiant į detales, būtų įdomu sužinoti, kiek skurstantiems grožio specialistams kainavo vainikai ir žvakutės, ir, žinoma, su kokio prabangumo visureigiais jie atvyko į protesto akciją? To užtektų išsiaiškinti, skursta jie ar ne? Tiesos dėlei, čia nekalbu apie eilines kirpėjas, sunešančias tiems salonų savininkams turtus – joms tikrai nėra lengva.

Patirianti milžinišką spaudimą, premjerė I. Šimonytė, atrodytų, linkusi eiti į kompromisą ir kai kuriose srityse atlaisvinti karantino apribojimus: „Vyriausybė apsisprendė prisiimti šitą riziką. Tai nėra pirmas kartas, kada ekspertai siūlė kitaip. (...) Vyriausybė sveria rizikas ir mano, kad tas rizikas gali suvaldyti, tačiau, be jokios abejonės, po šitų atlaisvinimų situaciją labai akylai stebėsime ir jeigu matysime, kad tai nepasiteisino (o kai kuriose šalyse, deja, bet taip atsitiko) tuomet reikės priešingų sprendimų“. Premjerė jau anksčiau yra kalbėjusi, kad labiausiai norėtų išvengti trečiosios bangos. Tačiau kalbėdama apie atlaisvinimus, Vyriausybės vadovė pasakė ir kai ką svarbaus, ką galbūt ne visi išgirdo – jeigu bus užsikrėtusiųjų didėjimas, bus įvedami dar griežtesni apribojimai, nei yra dabar. Pavyzdžių irgi yra – tarkime, Vokietija, kur karantino apribojimus teko griežtinti.

Visgi ekspertai ir kai kurie politikai nelinkę pritarti tokiam sprendimui – juk situacija labai nestabili, nepaisant to, kad užsikrėtimų per

dieną skaičius sumažėjo maždaug dešimt kartų. Mindaugas Lingė, TS-LKD partijos atstovas Seime, socialiniame tinkle „Facebook“ rašo apie galimybę pasimokyti iš svetimų klaidų: „Pažvelgus į Airiją, galima pamatyti, kaip atrodo trečioji banga. Dar gruodį Airija buvo ta, kuri buvo rodama kaip pavyzdys susitvarkymo su antrąja banga. Tada buvo leista atsidaryti barams, restoranams, kirpykloms ir nebūtinių prekių parduotuvėms, o metų pabaigoje ribojimai buvo dar labiau sušvelninti – leista susitikti trimis namų ūkiams. Jei paralelių su šiuo dienų diskusijomis Lietuvoje mažoka, tai pabaigai akcentas skeptikams, išskirtinai norintiems numenkinti ekspertų vaidmenį – Airijoje politikų priimtams gruodžio atlaisvinimams prieštaravo Airijos Nacionalinės sveikatos apsaugos ekstremaliųjų situacijų komanda (NPHE), rekomendavusi laikytis griežtesnių apribojimų. (...) Suprantu, kad sunku, bet gali būti ir sunkiau. Kiekviena niūri karantino diena sekina kantrybę, bet pastangos išlaikyti šaltą protą ir pasitikinčias širdis – dabar itin svarbu“.

Į protesto akciją Vilniuje sureagavo ir mūsų europarlamentarai. Aušra Maldeikienė socialiniame tinkle „Facebook“ replikavo: „Kirpyklos, barai, restoranai ir kavinės Briuselyje neveikia nuo spalio vidurio. Nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto – komendanto valanda, negalima vaikščioti. Negirdėti kalbų, kada atidarys. Neaišku, kada neliks komendanto valandos. Tiesa, visą laiką dirbo knygynai. Nes knygos Briuselyje priskirtos būtiniausioms prekėms. Kodėl rašau? Na, kad neatrodytų, jog kitur pyragai saldnesni“.

Tai atsakymas visiems, verkiantiems, kad Lietuvoje apribojimai per griežti, deja, minios balsas garsesnis, ir vargu bau ar kas nors įsiklausys į

argumentus. O jų nestinga – kaip LRT radijui kalbėjo Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centro virusologė dr. Laura Kalinienė: „Mes esame už ribojimų laikymą kiek imanoma. Turint omenyje, koks dabar yra metų laikas ir kaip lengvai viršutinių kvėpavimo takų virusai tokiu metų laiku plinta žmonių populiacijoje, tai reikėtų atlaisvinti karantiną labai atsargiai“.

Virusologės teigimu, staiga atlaisvinus karantiną, galime greitai sulaukti vadinamojo „yo yo“ efekto (toks žaidimas, kur siūlas iš inercijos susivynioja ir išsivynioja nuo ritės, – aut. past.), kuomet sumažėję užsikrėtimų skaičiai sparčiai grįžta į blogias tendencijas.

Pasaulinio lygio mokslininkai ir medicinos ekspertai teigia, kad pandemiją galima pažaboti tik paskiepėjus didesniąją dalį gyventojų. Šioje srityje turime puikiu pavyzdžiu pasitarnaujantį lyderį – Izraelį, kuris sėkmingai vykdo gyventojų vakcinaciją ir netgi kuria vaistus. Deja, negalime teigti, kad mūsų ir Izraelio situacija panaši... Mes esame nuolatinėje hibridinio karo būsenoje su putinistine Rusija ir net kovojant su „koronos“ pandemija dar tenka eikvoti jėgas šiame kare. Tikrai neatsitiktinis sutapimas, kad didžiausi I. Šimonytės vyriausybės kritikai, koneveikiantys ją dėl neva perdėtų apribojimų, dėl „priverstinės vakcinacijos neteisėtumo“ staiga ėmė rūpintis, kodėl Lietuva neperka... rusiškos vakcinos „Sputnik V“!

Ogi todėl, anot premjerės, kad tai ne šiaip vakcina – tai hibridinio karo prieš Vakarus elementas! Juk Kremlius neskuba paskiepyti savo gyventojų, bet atkakliai perša deficitinę vakciną būtent Vakarams. Tai, kad jos jau įsigijo Putino simpatikai Vengrijoje ir Čekijoje, tik įrodo I. Šimonytės žodžių pagrįstumą. Ir tai nėra tik konkurencija tarp vakcinų gamintojų. Ji teigė, kad bendri ES pirkimai užtikrins pakankamą Vakaruose gaminamų vakcinų tiekimą Lietuvai.

NATO priešakinių pajėgų batalionas Rukloje – jau ketveri metai

Vasario 10 d. Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke, Rukloje, vyko NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinės grupės devintosios rotacijos bei vadovybės pasikeitimo ceremonija. Šio bataliono dislokavimas Lietuvoje 2017 m. pradžioje – tai NATO sąjungininkų bendras sutarimas stiprinti atgrasymą ir kolektyvinę gynybą Baltijos šalių regione. Ceremonija buvo pažymėtos ir ketvirtosios NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinės grupės Lietuvoje dislokavimo metinės. Joje dalyvavo krašto apsaugos ministras dr. Arvydas Anušauskas, Lietuvos kariuomenės vadovybė, užsienio šalių ambasadoriai, gynybos atašė.

Jau antrą kartą tarptautiniam vienetui Lietuvoje vadovavęs Vokietijos

kariuomenės pulkininkas leitenantas Peras Papenbrockas savo pareigas perdavė naujam vadui plk. ltn. Sebastianui Hebischiui. Naujasis NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinės grupės vadas plk. ltn. S. Hebischas atvyksta iš Vokietijos kariuomenės 93-ojo tankų bataliono. Pirmąjį šių metų pusmetį jis vadovaus maždaug 1200 karių grupei, kurią sudarys kariai iš Belgijos, Čekijos, Islandijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Norvegijos ir Vokietijos.

NATO priešakinių pajėgų dislokavimas Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Lenkijoje buvo istorinis NATO šalių viršūnių vadovų 2016 m. liepos mėn. priimtas sprendimas – nuo 2017 m. sustiprinti sąjungininkų buvimą dislokuojant kiekvienoje šalyje po vieną

bataliono dydžio kovinę grupę. Šie aukštos pareigės ir puikiai aprūpinti daugianacionaliniai koviniai pajėgumai yra reikšmingas sąjungininkų indėlis į regiono saugumo sustiprinimą.

Nuo dislokavimo pradžios kartu su Lietuvos kariais rotuodamiesi NATO kovinėje grupėje jau yra treniravęsi per 12 tūkst. karių iš devynių NATO valstybių – Vokietijos, Norvegijos, Nyderlandų, Belgijos, Čekijos, Islandijos, Liuksemburgo, Kroatijos, Prancūzijos.

NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinė grupė yra integruota į Lietuvos kariuomenės Mechanizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ sudėtį. NATO kovinės grupės kariai nuolat aktyviai treniruoja, dalyvauja visose svarbiausiose Lietu-

voje vykstančiose pratybose. Bendrų mokymų nauda yra akivaizdi, nes kartu su sąjungininkų kariais treniruoja ne tik brigados „Geležinis Vilkas“ batalionai, bet ir Lietuvos karinių oro pajėgų, NATO oro policijos pajėgos. Tai neabejotinai prisideda prie NATO kovinės grupės ir Lietuvos karių gebėjimo veikti kartu.

Per ketverius metus NATO batalionas Lietuvoje ne tik įsikūrė, bet ir įsitvirtino. Jo kariai užmezgė puikius ryšius net tik su mūsų kariais, bet ir su vietos bendruomenėmis, mokyklomis, savivaldybėmis. Jie aktyviai dalyvauja įvairiuose kultūrinuose ir socialiniuose projektuose, mūsų šalies istorinių ir valstybių švenčių minėjimo renginiuose.

KAM informacija

Laisvės karta padėjo Sausio 13-osios didvyriams

Darius JUODAITIS

Sausio mėnesio pirmosiomis dienomis, artėjant Laisvės gynėjų dienai, LR Seimo narė Irena Haase paskelbė kūrybinį konkursą visos šalies mokiniams „Laisvės karta sako Jiems ačiū“. Moksleiviai kviešti piešti ir siųsti savo piešinius, rašinius, esė, kuriuose vaizduojama Laisvė, pasakojami tėvų ar senelių atsiminimai iš Sausio 13-osios įvykių. Konkursas susidomėjimo sulaukė visoje Lietuvoje. Iš kai kurių mokyklų buvo atsiųsti net kelių klasių auklėtinių darbai. Iš viso Irenos Haase biurą pasiekė net 2612 piešinių bei 309 rašiniai, eilėraščiai.

Tajus Mikalauskis. Šilalės meno mokyklos 4 klasė

„Šiuo konkursu siekiau paraginti šalies moksleivius panagrinėti dar visai nesenus šalies istorinius įvykius, pakalbinti savo artimuosius, dalyvavusius Lietuvos laisvei lemtinguose įvykiuose bei visa tai pavaizduoti piešiniuose ir rašiniuose, – kalbėjo Seimo narė I. Haase. – Labai džiaugiuosi, kad tai pavyko. Moksleiviai aktyviai siuntė savo darbus, domėjosi konkursu, bendravo su mano biuro darbuotojais, konsultavosi. Kad konkursas pavyko puikiai, rodo ir dalyvių gausa, ir atsiųstų darbų kokybė“.

Seimo narė, kartu su pagalbininkais, lituanistų Grušų šeima iš Gelgaudiškio, jauna dailininkė Liepa Adele Kaunaite, gyvenančia Lukšiuose, Šakių rajone, bei savo biuro nariais peržiūrėjo visus darbus ir atrinko 10 geriausių, kuriems jau yra išsiųsti prizai. Visiems moksleiviams, kurie dalyvavo konkurse yra išsiųstos padėkos. Padėkos raštai išsiųsti ir mokytojams, kurie ruošė savo mokinius, skatino dalyvauti konkurse, konsultavo.

„Išrinkome po 5 laureatus tiek piešinių, tiek rašinių kategorijose. Visgi, tai nereiškia, kad kiti darbai yra prastesni ar mažiau įdomūs – visi jie atlikti su meile, o darbuose vaizduojama Laisvės samprata – brandi ir suteikianti vilties, kad ši jaunų, kuriančių vaikų karta ne tik niekuomet nepamirš žmonių, gynusių Lietuvą, tačiau Laisvę išsaugos ir ateities kartoms“, – sakė I. Haase.

Kaip jau minėta, jaunieji rašytojai konkursui siuntė tiek rašinius, tiek eilėraščius. Smagu, kad nemažai vaikų, ruošdamiesi konkursui, atliko prasmingą darbą ir pakalbino savo artimuosius, kurie išgyveno Sausio 13-osios įvykius.

„Namuose likusi mano mama prisimena stebėjusi žiaurius įvykius televizoriuje. Tikėdamasi, kad tuoj atsidarys durys ir pro jas įeis tėveliai ir sesuo. 1991 m. sausio 13-osios vakare durys atsidarė, mano mama jau buvo savo tėvų ir vyriausiosios sesės glėbyje. Vėl visi kartu. Tėvukui buvo įteiktas Sausio 13-osios atminimo

Auksė Juodaitytė. Vilniaus kunigaikščio Gedimino progimnazijos 2 klasė

Matas Vaišvilas. Plungės rajono Platelių meno mokyklos 2 klasė

medalis – Lietuvos valstybės apdovanojimas, skiriamas pagerbti Lietuvos bei užsienio valstybių piliečiams, pasižymėjusiems ginant Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę 1991 m. sausio–rugsėjo mėnesiais“, – rašo Griškabūdžio gimnazijos aštuntokė Austėja Baubonytė, kuri yra viena iš konkurso laureatų.

Kita konkurso laureatė – Austėja Viktoravičiūtė, Zapyškio pagrindinės mokyklos septintokė, už šaliai svarbių įvykių suvokimą dėkoja savo mokytojai. Mergaitė rašo: „Visada atidžiai klausydavau ir stebėdavau, išplėtusi akis, man būdavo sunku suvokti, jog tai buvo tikra. Spokso-davau į istorinius kadrus lyg kokį filmą. Juk sunku suprasti, kaip stipriai skauda rankas, kol jų nenusidegini. Niekada neaprepsi sielvarto gelmės, kol turi visus savo artimuosius. Ir vargu, ar būsi tokia drąsi ir pilietiška kaip jie, kol saugiai gyveni namuose ir ramiai vartai istorijos vadovėlį“.

Emilija Treigyte, kuri mokosi Birštono gimnazijos 1-oje klasėje, pati pabandė įsivaizduoti Sausio 13-osios įvykius, pati persikelti į juos bei labai įdomiai aprašė. „Vos tik grįžus namo, išgirdau apie lėktuvu atgabentus sovietų armijos karius. Nesu mačius tokio sumišimo tėvų akyse. Vakarejant tėčiui pradėjo skambinti draugai, bendradarbiai. Jie klausinėjo, ar mes eisim prie Aukščiausiosios Tarybos. Tėtis visiems atsakė tą patį: mes privalom“, – rašo konkurso laureatė Emilija.

Na, o Vilniaus Antakalnio gimnazijos dešimtokė Augustė Kornelija Tervydytė savo esė kūrinyje bando

Sveikiname

Mielieji,

kartų kartos puoselėja ir puoselės Vasario 16-osios Akto signatarų valią kurti laisvą ir nepriklausomą Lietuvą. Todėl didžiuojuosi šiandien galėdama nuoširdžiai jus pasveikinti Valstybės atkūrimo dienos proga. Kasdien, susitelkę po Trispalve, prisimindami tautos kelią į Laisvę, visi kartu stiprinkime savo šalį ir dirbkime jos labui.

Irena Haase, LR Seimo narė

Gerbiamieji,

kiekviena Vasario 16-oji mūsų širdyse kupina kūrybinės galios, stiprybės, tikėjimo ir pasitikėjimo. Lietuvos valstybės atkūrimo diena – tai šventė mums visiems. Mūsų valstybingumas – tai piliečiai pasiruošę ginti šią valstybę, savo laisvę ir norą gyventi demokratinėje šalyje. Jūs visada buvote tokio valstybingumo supratimo atrama. Tęskime Valstybės kūrybos darbus. Kartu mes stipresni. Sveikinu visus!

Arvydas Anušauskas, LR krašto apsaugos ministras

Brangūs tautiečiai,

Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai – tai tie lyderiai, kurie sunkiomis Didžiojo karo okupacijos sąlygomis, neturėdami jokių savo laisvės, sveikatos ir gyvybės garantijų, išdrįso paskelbti Deklaraciją, apsprendusių valstybės gyvenimo gaires jau daugiau nei šimtą metų. Jų dėka galime tęsti valstybės ir laisvės kūrimo darbus šiandienos Lietuvoje. Su dėkingumu žvelgdami į Signatarų asmenybes ir jų ryžtingą pavyzdį, šiandieną kviečiu mus išlikti susitelkus – nepasidalyti viduje, netapti kitų veikimo arena, neprarasti savasties ir išlikti lyderiais. Tais, kurie tikime mūsų valstybe, esame pasiryžę jai skirti visas savo jėgas, kaip ir 1918 m. Neatsitraukime, nesusiliekiame, neištrypkime kitų didžiųjų tautų jūroje. Vienybėje, kaip broliai ir sesės, eikime drąsiai – visi, kaip vienas, stokim už Lietuvą ir kiekvieną iš mūsų! Sveikinu visus Vasario 16-osios proga!

Prof. dr. Valdas Rakutis, LR Seimo narys

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname:

Pranę SIMONAVIČIENĘ – 85-ojo,
ilgametį tarybos narį Jurgį MIKALAUSKĄ – 80-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, gyvenimo džiaugsmo mylinčių vaikų ir vaikaičių apsuptyje. Aukščiausiojo palaimos ir Švč. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Kuršėnų filialas

atmegzti istorijos mazgus. Tai – lyg trys mįslės, trys nežinomieji, kuriuos mergaitė pasiruošė įminti tam, kad sužinotų: 1. Kodėl istorija svarbi dabarčiai? 2. Ką dovanoja atmintis? 3. Ar istorija yra stiprybė? „Kažin ar iki galo išnarpliojau tą istorijos siūlų raizgalynę, – ir sau, ir skaitytojams užduoda klausimą konkurso laureatė Augustė Kornelija. – Lieka dar daug klausimų. Tačiau jau dabar matau kelias tiesias gijas, iš kurių galiu nusipinti sau gražią apyrankę. Pasiimu tris siūlus ir kimbu į darbą. Ranką papuošia nuostabi trispalvė juostelė. Iš suvelto ir sunkiai narpliojamo raizgalų gumulo jau sudėliojau sau svarbų papuošalą. Į apyrankę įpinu savo, savo šeimos ir savo šalies istoriją. Dar daug gijų man teks išnarplioti. Galbūt iš jų numersiu sau šiltą ir jaukų rūbą. Apyrankė svarbi ir labai reikšminga, nes ji – mano. Mano at-rasta, išnarpliota, išgyventa ir naujai kuriama Istorija“.

Labai smagu, kaip teigia I. Haase, buvo sulaukti ir Vilniaus Minties gimnazijos ketvirtokės Dovelės Ma-

chalskaitės kūrinio haiku:

„Gynėjų bokšte
Žydi neužmirštuolės.
Vėl susitikom...
Dangaus platybėj
Keturiolika žiedų.
Mumyse žydi.
Auksiniai laužai,
Žmonių taikios grandinės –
Suskambo Laisvė.“

Dailės darbų kategorijoje laureatais tapo: Plungės rajono Platelių meno mokyklos antroka Matas Vaišvila, Šakių „Varpo“ mokyklos antroka Matas Račiulaitis, Šilalės meno mokyklos ketvirtokas Tajus Mikalauskis, Ventos gimnazijos 1-os klasės auklėtinė Lėja Varanavičiūtė, Vilniaus kunigaikščio Gedimino progimnazijos antroka Auksė Juodaitytė.

LR Seimo narė I. Haase sveikindama konkurso dalyvius ir laureatus informavo, kad panašūs konkursai, skirti šalies jaunimui, bus skelbiami ir ateityje. Taip siekiama paskatinti moksleivius domėtis savo šalies istoriniais įvykiais, puoselėti jų kūrybiškumą.

Tremties baisumai vis atgyja

„Darbas vyko trimis pamainomis. Mes gyvenome barakuose kaip pigi darbo jėga, dirbusi už menką maistą – tuos 600 gramų duonos per dieną, o dirbančiojo išlaikytinis gaudavo 200 gramų – kokia skani ji buvo ta vargo duona... Ištremtieji sugebėjo išlikti atšiauriame 53 laipsnių Sibiro šaltyje ir 2 metrų storio Jenisejaus lede,“ – pasakoja Mečislovas Liutvinas.

Pabaiga. Pradžia Nr. 4 (1410)

Pigi darbo jėga

Visur reikėjo tremtinių rankų – miško pramonės gamyklose, prie gaterio, diskinio pjūklo, lentų aikštelėje nuimant lentas, einančias konvejeriu, – visur dirbo mūsų vyrai, moterys, merginos. Teko krauti lentas į devynių metrų aukščio rietuves, o atvežtas miškovežiu iš priekplaukos nešti ant pečių į baržą. Šienaudavome pievas, miegojome „šalašuose“ (palapinėse). Virdavome maistą ant laužo. Daugiausia buvo vežama arkliais, jaučiais, o jiems reikėjo daug šieno.

Labai sunkiai rąstų biržoje dirbo vyrai: nors visas darbo ciklas mechanizuotas, bet labai pavojingas – iš Jenisejaus reikėjo traukti rąstus, juos krauti į rietuves. Reikėdavo trijų kilometrų pločio upe eiti į kitą krantą skaldyti uolų akmenis. Tai buvo kalkiniai akmenys, išdeginti krosnyje jie virsdavo kalkėmis statybai.

Maklakovo gyvenvietė turėjo caro laikų anglišką lokomotyvą, kuris suko elektros generatorių ir visa gyvenvietė bei lentpjūvė turėjo šviesą ir garo švilpuką, kurio garsas lydėjo visą mūsų tremties laiką. 1952 m. sudegė visa sukrauta lentų birža, buvo baisu žiūrėti, kaip liepsnos rijo viską, kiek akys užmato. Iš lentų lauko liko pelenų laukas. Mudu su Justinu Miliūnu dirbome vos už 40–45 metrų nuo gaisro židinio.

Viskas prasidėjo toje vietoje, kur Maklakovo upelis įteka į Jenisejų. Aukštas kampinis lentų bokštas staugo virto ugnies stulpu ir mudu taip išgąsdino, kad netekome žado iš siaubo. Nuo ugnies stulpo karščio į orą kilo degantys lentgaliai ir skriejo toli, o nukritę uždegė lentas kitose vietose – tokio siaubo vėliau niekada neteko patirti.

Su Pijumi Mažėčiu dirbome geologinėse ekspedicijose, dalyvavome Maklakovo ir vietovėse, kur tekėjo Jenisejaus upė, matavimo darbuose. Įkasėme pirmus žymeklius (reperius) šiose gyvenvietėse, kirtome miškuose takus, matavome upės gylį, ledo storį (gylis 7–14 metrų, ledo storis 1,7–2 metrai, labai kristalizuotas). Šamotinių molį kasėme iš Angaros upės krantų, iš 12 metrų gylio. Ten sutikome lietuvių – 1941 m. tremtinių. Dirbome ir Burmakino granitinio akmens skaldykloje.

Vyko didelės statybos, sutikome daug gerų žmonių. Man pasisekė: įsidarbinau Statybos tresto valdytojo Vladimiro Jakovlevičiaus Podberevskio vairuotoju...

Kelias į Lietuvą

Po tironų mirties pradėjome gauti asmens pasus ir vienas po kito grįžti į gimtąją Lietuvą. Susiruošėme su draugu Justinu Miliūnu ir mes...

O Lietuvoje arši raudonųjų komunistų ir aktyvių komjaunuolių valdžia, „kolchozų“ pirmininkai nelaukė

Maklakovo vyrų karjero darbininkai, tarp jų – penki lietuviai, 1951 m.

Justinas Miliūnas ir Mečislovas Liutvinas susiruošę į Lietuvą... 1959 m.

ir nesitikėjo pamatyti sugrįžusių užgrobtų ūkių ir laukų buvusių šeiminių. Nelaukė ir nesitikėjo tie, kurie dėjo parašus ir skundė, kurie nešė, vežė, ką galėjo ir užsėdo paliktą ištremtųjų turtą, kurie apsigyveno ir nugyveno išvežtųjų namus, kurie manė, kad negrįšime ir niekada nepažiūrėsime į jų išdavišką akis.

Tėvų ūkiai nugyventi, kai kur likę pamatai, kai kur ir jų nėra, kelių šimtų metų ažuolai išpjauti, tvorų likę tik stulpai, užversti žemėmis ir šiukšlėmis, buvęs kraštovaizdis taip sudarkytas, kad vietovę sunku pažinti. Mūsų ūkio vietose statė naujas kolūkio karvides, kiaulides, skandino srutose dirbamą žemę. Taip ardė buvusius vienkiemius Netičkampio kaimo kolūkio pirmininkas Juozas Miežlaiškis, įsisegęs penkiakampę žvaigždę su Lenino ordinu atlape.

Kai 1959 m. grįžau į Lietuvą, pasisekė įsidarbinti vairuotoju Marijampolės 2-oje vidurinėje mokykloje, padedant direktoriui Vladui Baltrušaičiui. Greitai KGB surinko duomenis apie tai, kad mūsų šeima buvo stambūs ūkininkai, o karo metu laikė rusų belaisvius. Kaip nepatikimą

mane atleido, bet pasisekė įsidarbinti rajono ligoninėje. Tačiau ir čia pasiekė skundikų kerštas, kai tie parašė skundą, kad buvome sovietinės santvarkos priešai... Teko mudviem su broliu Justinu dvi savaites praleisti milicijos karceryje.

Tokioje aplinkoje bėgo metai. Sugebėjau vėl mokytis, baigiau net aukštuosius mokslus. Rinkau giminės istoriją. Mano tėvelis Kazimieras buvo Lietuvos kariuomenės savanoris, mama – darbšti šeiminkė. Tai jų meilė ir atida leido mums tremtyje nepražūti.

Vėl į Sibirą, mūsų tremties vietas

Į Sibiro tremties vietas vykau su kauniečiu Vaidotu Švoba ir Vladimiru iš Karaliaučiaus. Savo kelionę Vladimiras turėjo nutraukti Sverdlovsko geležinkelio stotyje – širdis sušlubavo. Jį pasitiko sesuo, gyvenanti Sverdlovskė. Toliau keliavome mudu su Vaidotu Švoba. Krasnojarske pasitiko Vaidoto tremties draugai, su jais pabendravome ir autobusų stotyje išsiskyrėme. Vaidotui kelionė buvo labai sunki, nes jo kelionės draugas Vladimiras liko Sverdlovskė globojamas sesers, tad tremties vietą pasiekti vienam tikrai pavojinga.

Miško taigoje kelių nebuvo nei tada, nei dabar, kai ten jau niekas nebegyvena. Šiai kelionei reikėjo drąsos, ryžto, nes teko žingsniuoti tremtinio jaunystės takais tarp brūzgynų – tik jau 2011 m.

Iš Krasnojarsko į tremties vietą Maklakovą planavau keliauti garlaiviu Jenisejaus upe, tačiau garlaiviai jau neplaukiojo – juos priglaudė Volga. Taigi keliauti teko autobusu. Krasnojarsko autobusų stotyje perkant bilietą reikėjo pateikti pasą.

Kelionė į Maklakovą – 300 kilometrų. Man šis kelias buvo gerai pažįstamas – vingiavo, raitėsi tarp miško ir pakelės gyvenviečių. 1957–1959 m. ten buvo gerai prižiūrimas žvyrkelis, dabar – asfalto danga. Prisiminimai leido trumpai sugrįžti į pralinkusius tremties metus, kai vienas vargas mus, tremtinius, gaubė, o

duona – kokia ji buvo skani. Visi, dideli ir maži, tik dėl jos dirbome. O, Sibire, šaltas, rūstus – kiek čia tironai išžudė niekuo nekaltų moterų, vyrų, vaikų, kuriuos priglaudė ši žemė, be užrašyto vardo, pavardės...

Prisiminiau Sibire, kai Specialioje mechanikos mokykloje instruktorius Algis Klemka mane mokė praktinio darbo. Ten, nuo Strielkos gyvenvietės, prasideda vartai į Sibiro šiaurę. Iškart pajunti žemo slėgio klimato juostą – tamsūs pilki debesys slenka žemai ir neša vėsų, drėgną orą. Pravažiavus Abalakovo gyvenvietę, stūkso Burmakino granito kalnas. Jo stačios apie 70 metrų aukščio uolos siekia Jenisejaus upę.

Iš tiesų tai ne kalnas, o Burmakino rėvos uolingosios keteros dalis. 1952–1953 m. Maklakove skaldėme akmenis. Skaldymo brigadoje dirbome lietuviai – inžinierius Pijus Mažėtis, ūkininkas Kazys Ambrasas ir aš, mokinsys Mečislovas Liutvinas. Vargome prie tos granito uolos nuo 8 valandos ryto iki 7 valandos vakaro – rankoje kūjis ir metalo pleištas, vieno kubinio metro norma. Kiekvienam už tai – 42 rubliai. Tik po geros savaitės granito uolos raštą supratome ir akmenis skaldyti buvo lengviau.

Keliavome prisiminimais...

Ant šio Burmakino kalno tada buvo pradėta statyti pati galingiausia Rusijos radarų stotis. Tuometinis Maklakovas (nuo 1975 m. – Lesosibirskas) tada buvo nepažįstamai pasikeitęs. Pasitiko vėsokas, lietingas, nemalonus šiaurės Sibiro oras – buvo rugpjūčio pabaiga. Pagrindinis kelias – asfalto dangą, šaligatviai – gelžbetoninių plokščių, tvoros – metalo, medinių šaligatvių nėra. Ir daug lapuočių medžių, tilto per Maklakovkos upę jau nėra, tik tilto žemių sankasa. Mus, tremtinius „litovcus“, vietiniai prisiminė lyg sapne. Senų kapų nebuvo – likę tik prisiminimai. Kultūros namai mūsų tremties laiku statyti – tik jie likę ir dar sporto stadionas stovi gerokai žemiau Gorkio gatvės. Nėra ir šokių aikštelės. Vietoj 10, 40 barakų ir už jų buvusių arkli-džių stovi raudonų plytų trijų aukštų mokykla ir paminklas 1917 m. Sibiro revoliucionieriui.

Tačiau mūsų prisiminimuose Maklakovas liks paženklintas kančių kasdienybe, savųjų netektimi, vergišku darbu, alkiumi, šalčiu. Tremties metai niekada neišnyks laiko sutemose. Juk 1948 m. birželio mėn. buvome pirmieji čia atvežti tremtiniai, apgyvendinti kartu kur papuolė. Vėliau šeimos gavo po kambarį ilguose mediniuose barakuose, kai kurie pasistatė namelius. Tremtiniai kirtė mišką ir plukdė sielius, dirbo statybose.

Apie trečdalis lietuvių tremtinių 1948–1950 m. čia mirė nuo bado, ligų, sunkaus darbo. Dauguma mūsų į Lietuvą grįžome 1958 m.. 1989–1990 m. iš Lesosibirsko kapinių kai kurių lietuvių palaikai parvežti į Lietuvą...

Parengė

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Sibire užgrūdintas

(atkelta iš 6 psl.)

Tą savaitę, kai Lietuvos Trispalvė buvo iškelta Vilniuje, Gedimino pilies bokšte, ji suplazdėjo ir lietuvių kapinėse Igarkoje.

1988–1989 m. žiemą atsižvelgiant į daugelio buvusių tremtinių norą, „Tremtinio“ klube buvo nuspręsta organizuoti pirmąją ekspediciją į Sibirą, padėti buvusiems tremtiniams persivežti savo artimųjų palaikus.

karstų gamybą. Iš 16 mano grupėje atvykusiųjų tik 12 susirado savo artimųjų palaikus. Nesuradau savo tėvo kapo ir aš, nes naujų kapinių vietoje, kur buvo palaidotas mano tėvelis, buvo nutarta statyti mikrorajoną, ir kapinės panaikintos.

Palaiškų kasimą amžinojo įšalo žemėje vadinti „kasimu“ galima labai sąlyginai, nes žemė Igarkoje įšalus ir kieta kaip asfaltas. Buvo pasigaminti

Sąskrydyje Ariogaloje su seserimi Aldona ir broliu Kazimieru, 1998 m.

Pagal mano rekomendaciją pirmąją Sibiro vietove buvo pasirinktas Igarkos miestas, nes ten dar gyveno lietuvių ir buvo kompaktiškos lietuvių kapinės. Prasidėjo paruošiamieji darbai. Kadangi tokio pobūdžio ekspedicija buvo ruošama pirmą kartą, teko konsultuotis su gydytojais apie saugumo priemones iškasant palaikus. Buvo sudaromi ekspedicijos dalyvių sąrašai, renkamos lėšos, užsakomi bilietai lėktuvams į Igarką ir atgal ir specialus lėktuvas palaikams pargabenti. Ekspedicijos atvykimo laikas buvo derinamas su vietos valdžia, kuri geranoriškai sutiko mums padėti.

Iš viso 1989 m. „Tremtinio“ klubas suorganizavo tris grupes: viena – 20 žmonių žvalgybinė paruošiamoji, kuriai vadovavau aš, antra – 120 žmonių, pagrindinė A. Petroko vadovaujama grupė, ir V. Gembecko, A. Jankaus ir A. Butkevičiaus 15 žmonių grupė, skridusi prie Laptevų jūros.

1989 m. birželio 29 d. į Igarką atvyko mūsų žvalgybinė grupė. Iš pradžių apsirūpinom įrankiais, sutvarkėm privažiavimo kelią ir aptvarkėm pačias kapines, nes jos buvo apgailėtinos būklės: dalis kryžių ir tvorelių išvirtę, viskas apaugę krūmais ir medeliais. Tvarkant kapines daug padėjo liepos 5 d. atvykusi R. Bakučio vadovaujama jaunimo grupė. Mūsų grupė savo jėgomis organizavo

specialūs įrankiai: prie metalinio laužtuvo galo privirintas kirvis. Tai buvo labai sunkus darbas. Be iškastų palaikų mūsų grupė atliko paruošiamuosius darbus pagrindinei grupei, kuri atvyko liepos 16 d.

Liepos 28 d. specialus lėktuvas su palaikais (120) iš Igarkos ir nuo Laptevų jūros (10) nusileido Kėdainių autodrome. Jį sutiko įspūdinga daugiatūkstantinė minia. Gedulo muzika, gėlės ir Trispalvės ant iš lėktuvo išnešamų karstų. Apie palaikų parvežimą iš Igarkos į Lietuvą buvo sukurtas dokumentinis žurnalisto R. Ylos ir operatoriaus V. Dekšnio dokumentinis filmas „Be vilties sugrįžti“ ir Z. Putilovo dokumentinis filmas „Rauda“.

Po pirmos sėkmės „Tremtinio“ klubas 1990 m. nutarė organizuoti platesnio masto palaikų parvežimą iš Sibiro į Lietuvą. Aš buvau paskirtas palaikų parvežimo koordinatoriumi. Buvo suplanuota 12 ekspedicijų į Krasnojarsko kraštą, Irkutsko ir Tomsko sritis, į Vorkutą, iš kurių mažesnės grupelės išsiskirstė į įvairias plataus Sibiro vietas. Už kelionę didžioji dalis ekspedicijų dalyvių susimokėjo patys, dalį lėšų konkreitiems ekspedicijų dalyviams pervedė Lietuvos įmonės.

Gaila, bet tuometinė Lietuvos vyriausybė šiai kilniai akcijai lėšų

Ilsėkitės ramybėje

Juozas Šermukšnis
1930–2021

Gimė Anykščių r., Paandrioniškio k., ūkininkų šeimoje. Motina Anastazija, tėvas Mykolas ir trys broliai Šermukšniai buvo Perkūno būrio partizanų rėmėjai ir ryšininkai. Netoli jų sodybos Vilkaraisčio miške buvo partizanų bunkeris, Šermukšnių šeima rūpinosi ten gyvenusiais partizanis, gamindavo jiems maistą ir teikdavo žinias. Juozas Šermukšnis 1947 m., eidamas 17-uosius, priėmė partizanų ryšininko priesaiką, bet po metų, 1948 m. gruodžio mėn., išduotas legalizavusio Perkūno būrio partizano Juozo Sankausko-Kaštono, sužalotas per tardymą Anykščių skrebyne: sulaužytas petikaulis, pažeisti du stuburo slanksteliai, atmušti vidaus organai, bet nieko neišdavė. Nuvestas 10 m. lagerio ir išvežtas į Magadaną. Ten, lageriuose, dirbo prie statybų, urano rūdos kasykloje „Bagadačia“ ir ilgiausiai volframo rūdos kasykloje „Aliskito“. Ištvėręs visas jam tekusias fizines ir dvasines kančias 1957 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Anykščiuose.

Nuoširdžiai užjaučiame artimus gimines.

LPKTS Anykščių filialas

Užjaučiame

Dėl politinio kalinio Antano Dimbelio mirties nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių sąjunga

Nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Kuršėnų filialo tarybos narę **Tijatą Švambarienę**, mirus broliui Valerijui Jokubauskui. Telydi Jus paguoda ir dvasios stiprybė šią sunkią netekties valandą.

LPKTS Kuršėnų filialas

Mirus LPKTS Palangos filialo nariui, 1948 m. Sibiro, Irkutsko kr., tremtiniui Jurgiui Surbliui, nuoširdžiai užjaučiame gimines, artimuosius ir bendro likimo draugus.

LPKTS Palangos filialas

Skelbimas

Kovo 13 d. (šeštadienį) 14 val. numatomas LPKTS Šalčininkų filialo ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas, kuris vyktų J. Sniadeckio g. 27-8.

Pasitiksinti informaciją skambinkite LPKTS Šalčininkų filialo valdybos pirmininkei Marytei Jaroščiuk, tel. 8 615 52 527.

neskyrė (?). Per „Tremtinio“ klubo organizuotas ekspedicijas iš Sibiro į Lietuvą buvo parvežta apie 1500 palaikų. Tai tik labai maža dalelė Sibire mirusių tremtinių, kurie svajoto būti palaidoti Lietuvos žemėje. Tūkstančiai tremtinių kapų baigia išnykti Sibiro platybėse. O kur dar jau seniai išnykę politinių kalinių kapai? Noriu tik pasidžiaugti, kad palaikų parvežimo akcija praėjo labai sklandžiai ir nebuvo jokių nusiskundimų.

1990 m. per rinkimus į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą (AT) „Tremtinio“ klubas siūlė man būti kandidatu į AT, bet aš atsisakiau, nes jau buvau susitaręs su užsienio įmonėmis, kad jas atstovausiu buvusios SSRS teritorijoje. Tada man pasiūlė eiti į Kauno miesto tarybos rinkimus. Kadangi darbą Kauno miesto taryboje galima

derinti su mano pasirinktu darbu, aš sutikau ir nuo Sąjūdžio buvau išrinktas Kauno miesto tarybos deputatu. Tai buvo daugiau idealistų taryba, negu dabar esantieji tarybos nariai. Kada atėjo pavojus per 1991 m. sausio 13 d. įvykius, visi Kauno miesto deputatai buvo paskirstyti atsakingais už tam tikrus Kauno miesto objektus. Aš buvau paskirtas atsakingu už Kauno televizijos pastatą.

Pabuvęs penkerius metus politikoje supratau, kad politika ne man. Politikai daug kalba, daug žada, nors iš anksto žino, kad to, ką žada, ir neįvykdys. Man patinka daugiau konkretus darbas, o ne kalbos, todėl aš ir pasitraukiau. Nuo 1996 m. iki šio laiko dirbu tik kaip atstovas keltui užsienio įmonių ir esu patenkintas savo darbu.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1200 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2021 m. skirta 14000 eurų)

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

(atkelta iš 1 psl.)

Buvo sušauktas apylinkės partizanų susirinkimas, užmegzti ryšiai su Užnemunės ir Kalvių apylinkių kovotojais. Operacijos planas ir jos vykdymo data – 1944 m. gruodžio mėn. naktis prieš Kūčias – buvo gerai paruošti, nes tą naktį stribai mažiausiai galėjo laukti užpuolimo. Tačiau nelaukta tą dieną į Kruonį atvyko nauja NKVD kareivių kuopa...

Jėgos nebuvo lygios

Šaltiniai teigia, kad visą laiką Kruonio partizanai nedavė ramybės stribams ir NKVD garnizonui. Tik jėgos nebuvo lygios. 1944 m. lapkričio 17 d. netoli Butkiemio kaimo partizanai išvadavo areštuotus Kazokų kaimo vyrus. Nušauti du kareiviai, sužeistas apylinkės pirmininko pavaduotojas. 1944 m. gruodžio 16 d. apie 30 partizanų užėmė Darsūniškį, nusiaubė paštą, aktyvistus nubaudė fizinėmis bausmėmis. Po dviejų dienų partizanai DKA vado Jono Misiūno-Žalio Velnio vardu įspėjo Sevelionių, Morkūnų, Bartkūnų kaimų pirmininkus ir sekretorius netarnauti okupantams.

Prasidėjo partizanų aukos. 1945 m. sausio 19 d. Avinėlių kaime žuvo partizanas Jonas Slanina-Beržas, Šnekutis (g. 1923 m.). Jo kūną pašarvojo pas Žydiškių kaimo gyventoją B. Dainį, o po paros, kad nesukeltų įtarimo, palaidojo neseniai mirusio žmogaus kape Žydiškių kapinaitėse.

1945 m. gegužės mėn. įvyko Lietuvos išlaisvinimo tarybos atstovų susitikimas, kuriame nutarta siūlyti darsūniškiečiams ir pakuoniečiams sudaryti bendrą jungtį. Tad į Darsūniškio ir Užgirėlio miškus iš užnemunės dažnai atklysdavo Geležinio Vilko rinktinės Viešulo kuopa, vadovaujama V. Marčiulaičio. Mūšiuose žuvę ar okupantų nužudyti partizanai buvo niekinami Kruonyje, o jų kūnai slapta užkasami netoli miestelio esančiame Gojaus šilelyje. Pirmieji ten užkasti buvo Juozas Dičjurgis iš Darsūniškio, Adomas Kubilius iš Jiezno, Antanas Arsakauskas-Litras, Juozas Radzevičius ir Juozas Liutaitinskas-Pantera iš Užgirėlio...

Juozas Maciulevičius yra pasakojęs, kad jie nuo seno gyveno Lapainios kaime, netoli Darsūniškio. Vietos atokios, šalia bėgo Nemunas ir supo dideli miškai. Todėl partizanai šiose vietose jautėsi saugiai. 1944 m. vasaros gale apylinkėse šeiminkavo du būriai – Viešulo ir Saulės. Vytauto Marčiulaičio-Viešulo vyrai dažniau laikėsi Pakuonio, Prienų apylinkėse, o Alfonso Aliukevičiaus-Saulės – kitoje Nemuno pusėje, nes jis pats buvo kilęs iš Darsūniškio. Pusė jo būrio vyrų buvo iš jo gimtojo miestelio ar jo apylinkių. Kita pusė – užnemunės vyrai. Pradžioje šiuose būriuose buvo gal 80 partizanų. Jų veikimo zona driekėsi Jiezno, Piliuonos, Kruonio, Aukštosios Panemunės valsčiuose. Vienos vasaros pabaigoje partizanai užėmė Lapainios kaimą, o ten atklydusius kareivius ir stribus išvaikė. Vyrai nieko nebijojo, nesku-

bėjo pasitraukti, tad išstatė sargybą ir džiugino kaimo žmones. Kokią savaitę anie bijojo pasirodyti...

Kapaviečių paieškos pradžia

Bronius Jakubauskas pokaryje įsijungė į partizanų gretas, turėjo Žiogo slapyvardį. Su kaimynais A. Kondrotavičiumi ir J. Rinkevičiumi kovojo Viešulo būryje. 1945 m. liepos 11 d. šie vyrai buvo NKVD kareivių apsupti ir žuvo Daukantų kaime. Vaikiniai atsišaudė, pasiduoti neketino, tad

didvyriška partizanų žūtis istorija, kai trys dvidešimtmečiai partizanai sumanė 1946-ųjų Vasario 16-osios proga iškelti Kruonyje Trispalvę. Jie žuvo, kūnai buvo niekinti Kruonyje ir užkasti Gojaus šilelyje. Tad nuo tų tragiškų įvykių prabėgo lygiai 75 metai.

Pateko į pasalą

Buvo Vasario 16-osios naktis, kai, persikėlę per Nemuną, netoli Astragų kaimo trys V. Marčiulionio-Viešulo

Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos moksleiviai

slėptuvė buvo apmėtyta granatomis.

Jakubauskų šeima buvo gausi, tačiau tais skausmingais metais šeimos galva jau buvo miręs, vyresniosios dukterys suaugę, tad motina gyveno su paaugliais Vytu ir Elena. Po sūnaus Broniaus žūtis motiną ir du jos vaikus ištrėmė į Sibirą... Duktė Onutė tada mokėsi Kauno mokytojų seminarijoje, tad išsislapstė. Sužinojusi, kad motina Sibire sunkiai serga, ji su seserimi Pranute 1956 m. nuvyko į savųjų tremties vietą. Ten motina prieš mirtį ir paprašiusi surasti sūnaus Broniaus kūno užkasimo vietą. Žinoma, okupacijos metais tai padaryti buvo neįmanoma...

1988 m. Onutė pradėjo ieškoti brolio žūtis liudininkų. Ir jai pasisekė iš Kotrynos Vaidvilavičienės sužinoti, kad Broniaus palaikai užkasti Kruonio Gojaus šilelio pakraštyje...

Tuo metu sužinota ir dar viena

ir A. Aliukevičiaus-Saulės būrių kovotojai Pranas Žukauskas-Šalmas, Stasys Lekavičius-Gulbinas ir Jurgis Krušinskas-Žiedelis pakliuvo į NKVD ir stribų pasalą. P. Žukauskas, sužeistas į koją, bet nematydamas išėitės, susisprogdino granata. Kiti du žuvo nuo kareivių kulų. Tai vyko ties Lapainios upeliu, prie Nemuno, šaltą ir dar speiguotą naktį. Besigynantys spėjo nušauti tik čekistų šunį. Atvežė tada visus keturis ir numetė Kruonio aikštėje. Po kelių dienų surišę vielomis tris lavonus ir negyvą šunį nuvežė į Kruonio miškelį ir numetė į buvusį apkasą.

„Buvau tada antroje progimnazijos klasėje, – dar 1988 m. pasakojo man Rumšiškėse gyvenusi Janina Vaivilavičiūtė-Sadauskienė. – Retu miškeliu kas rytą eidavau į mokyklą. Kartą nuo keliuko pastebėjau tame apkase kyšančią žmogaus ranką. At-

šilo. Išsprogo medžiai. Reti praeiviai jautė, kad nuo didelės pušies sklinda bausis kvapas.

Vaivilavičiai paprašė stribų, kad leistų palaikus užkasti. Leido į Gojaus miškelį, tik patarė nejudinti. Tada jie kūnus iškasė ir perlaidojo prie miškelyje augusios pušies. Kapo vietą įsidėmėjo ir vieno žuvusio sesuo septyniolikmetė Kotryna Krušinskaitė, kad paskui, jau šeimai sugrįžus iš Sibiro, tą vietą surastų. Nors nelengva buvo ją nustatyti: pušis nupjauta, aplink stiebėsi eglutės.

Ir štai 1989 m. lapkričio 11 d. centimetras po centimetro partizanų užkasimo vietoje šluojamas smėlis. Štai šuns kaulai, surūdijusi viela. Ir trijų žmonių griaučiai. Tada partizanų artimųjų pageidavimu palaikai iškilmingai perlaidojami Garliavoje, nes ten gyveno Krušinskių šeima.

Kruonio girininko iniciatyva dar 1990 m. rumšiškietis Algis Šalkauskas pagamino, pašventino ir pastatė šiame krašte žuvusiems Didžiosios Kovos apygardos partizanams Atminimo kryžių su lentelėje nurodytomis žuvusiųjų pavardėmis ir vardais. Tą kartą čia susirinko dešimtys žmonių. Vėliau kilo idėja pagerbti čia užkastus partizanus, sukuriant po simbolinį kapą – kryželį. 1995 m. V. A. Markevičius juos pagamino ir įkėlė į šilo pušis. Baltai nudažyti kryželiai iš toli aiškiai švietė, simbolizuodami pokaryje vykusias kovas už nepriklausomybę. Aikštėje prie šilelio 2016 m. žuvusiems partizanams pastatytas granito paminklas.

Partizanų pagerbimas Gojaus šilelyje

1991 m. vasario 15-ąją purus sniegas buvo užklojęs Kruonio miškeliu eglaites. Čia, netoli girininkijos, prie kelio, vedančio Vainilavičių kaimelio link, iškilo koplytstulpis, žymintis buvusią trijų partizanų kapavietę (autorai – Rumšiškių liaudies buities muziejaus darbuotojas Eligijus Morkūnas ir rumšiškietis Vytautas Markevičius). 44 metus čia ilsėjosi Stasio Lekavičiaus, Prano Žukausko ir Jurgio Krušinsko palaikai. Ir skambėjo žodžiai apie didelę meilę Lietuvai, apie tragiškas pokario dienas ir sunkų tiesos kelią. Susirinkusiųjų gal penkios dešimtys, tačiau visus jungė nuoširdi malda Dievui, užuojauta tragiškai pasibaigusiems jaunuolių gyvenimams.

Tai buvo žuvusiųjų partizanų pagerbimo Gojaus šilelyje pradžia. Ištisis trisdešimt metų pagrindinis organizatorius buvo rumšiškietis Vytautas Markevičius.

Deja, šiomet dėl karantino renginys vyks virtualioje aplinkoje. Jos sumanytojas būsiamasis architektas Aistis Stalačinskas (Kaišiadorių Sąjūdžio pirmininko Stasio Petrausko anūkas). Vasario 15-ąją renginys „Kruonio šile“ bus transliuojamas 17.30 val. per socialinio tinklo „Facebook“ kanalą. Kas turi galimybę jį sekti, nurodome adresą: <https://www.facebook.com/events/233672555078834>.